

210-asis TVS „Nematerialusis turtas“

200-asis TVS Verslas ir verslo interesai	210-asis TVS Nematerialusis turtas	220-asis TVS Nefinansiniai įsipareigojimai	230-asis TVS Atsargos	300-asis TVS Įranga, įrenginiai ir infrastruktūra	400-asis TVS Teisės į nekilnojamąjį turtą	410-asis TVS Plėtrai skirtas turtas	500-asis TVS Finansinės priemonės
---	---------------------------------------	---	--------------------------	--	--	--	--------------------------------------

Turinys	Skirsniai
Apžvalga	10
Įvadas	20
Vertės pagrindai	30
Vertinimo požūriai ir metodai	40
Rinkos požūris	50
Pajamų požūris	60
Išlaidų požūris	70
Specialūs klausimai, susiję su nematerialiuoju turtu	80
Nematerialiojo turto diskonto ir grąžos normos	90
Nematerialiojo turto ekonominis amžius	100
Mokesčių amortizacijos nauda (MAN)	110

10. Apžvalga

10.01 Atliekant *nematerialiojo turto* ir *nematerialiojo turto* elementų *vertinimą* taikomi bendruosiuose standartuose nustatyti principai. Šiame standarte pateikiami papildomi *nematerialiojo turto vertinimui* taikomi reikalavimai.

20. Įvadas

20.01 *Nematerialusis turtas* yra materialios formos neturintis nepiniginis *turtas*, kuris turi ekonominę savybių ir savininkui suteikia teisių ir (arba) ekonominės naudos.

20.02 Konkretus *nematerialusis turtas* apibrėžiamas ir apibūdinamas tokiomis savybėmis kaip jo nuosavybė, funkcija, padėtis rinkoje, įvaizdis ir teisinė apsauga. Šios savybės išskiria *nematerialųjį turtą* iš kito turto.

20.03 Yra daugybė *nematerialiojo turto* rūšių, tačiau dažnai laikoma, kad šis *turtas* gali būti priskiriamas vienai ar kelioms iš išvardytų kategorijų (arba prestižui):

- su rinkodara susijęs *nematerialusis turtas* dažniausiai naudojamas rinkodarai ir prekių ar paslaugų pardavimams skatinti. Tokio *turto* pavyzdžiai gali būti prekių ženklai, unikalūs prekės dizainas, interneto domenų pavadinimai,
- su klientu susijusiam *nematerialiajam turtui* priskiriami klientų sąrašai, neįvykdytų užsakymų rinkiniai, sutartys su klientais ir sutartiniai bei nesutartiniai santykiai su klientais.
- su menu susijęs *nematerialusis turtas* atsiranda dėl teisės gauti naudos iš meno kūrinijų, pavyzdžiui, spektaklių, knygų, filmų ir muzikos bei dėl nesutartinių autorių teisių apsaugos.
- su sutartimi susijęs *nematerialusis turtas* reprezentuoja teisių, atsirandančių iš sutartinių įsipareigojimų, *vertę*. Tai galėtų būti licencijavimo ir autoriaus atlyginimo sutartys, paslaugų ar tiekimo sutartys, nuomos sutartys, leidimai, transliavimo teisės, paslaugų sutartys, darbo sutartys ir nekonkuravimo susitarimai bei teisės eksploatuoti gamtos išteklius.
- su technologijomis susijęs *nematerialusis turtas* atsiranda dėl sutartinių ar nesutartinių teisių naudotis patentuotomis technologijomis, nepatentuotomis technologijomis, duomenų bazėmis, formulėmis, dizainu, programine įranga, procesais ar receptais.

20.04 Nors panašus tos pačios kategorijos *nematerialusis turtas* turi tam tikrų panašių charakteristikų, jis taip pat turi skiriamųjų požymių, kuriais skiriasi priklausomai nuo *nematerialiojo turto* tipo.

20.05 Be to, tam tikras *nematerialusis turtas*, pvz., prekės ženklai, gali būti 20.03 paragrafe nurodytų

kategorijų derinys.

- 20.06 Vertindamas *nematerialųjį turtą, vertintojas privalo* suprasti ką konkrečiai reikia vertinti ir *vertinimo numatomą panaudojimą*. Pavyzdžiui, klientų duomenų (vardai ir pavardės, adresai ir kt.) *vertė* paprastai labai skiriasi nuo sutarčių su klientais (tų sutarčių, kurios galiojo *vertės nustatymo dieną*) *vertės* ir santykių su klientais (*vertės* dėl nusimatančių tęstis santykių su klientu, įskaitant esamas ir būsimas sutartis). Kuris *nematerialusis turtas* turi būti įvertintas ir kaip apibrėžiamas šis *nematerialusis turtas*, gali skirtis priklausomai nuo *vertinimo numatomo panaudojimo*. Skirtumai to, kaip apibrėžiamas *nematerialusis turtas*, gali lemti *reikšmingus vertės* skirtumus.
- 20.07 Paprastai prestižas yra bet kokia būsima ekonominė nauda, atsirandanti iš verslo, verslo interesų ar *turto* grupės, kuri atskirai nebuvo pripažįstama kitu *turtu*, naudojimo. Prestižo *vertė* paprastai nustatoma kaip likutinė suma, likusi po to, kai visos identifikuojamos *materialiojo, nematerialiojo* ir piniginio *turto vertės*, pakoreguotos atsižvelgiant į faktinius ar neapibrėžtuosius *įsipareigojimus*, buvo atimtos iš verslo *vertės*.
- Tam tikram *numatomam panaudojimui* prestižas gali būti papildomai suskirstytas į perleidžiamą prestižą (kuris gali būti perduotas trečiosioms šalims) ir neperleidžiamą ar „asmeninį“ (angl. „personal“) prestižą.
- 20.08 Kadangi prestižo dydis priklauso nuo to, kuris *materialusis* ir *nematerialusis turtas* yra pripažintas, prestižo *vertė* gali skirtis priklausomai nuo to, kokiam *numatomam panaudojimui* prestižas apskaičiuojamas. Pavyzdžiui, verslo jungimo atveju apskaitoje pagal TFAS ar JAV BAP (bendruosius apskaitos principus) *nematerialusis turtas* pripažįstamas tik kai atitinka abi toliau nurodytas sąlygas:
- (a) yra atskirtinas, t. y. gali būti atskirtas arba atidalytas nuo verslo subjekto ir parduodamas, perduodamas, apsaugotas licencija (licencijuojamas), nuomojamas arba iškeistas atskirai arba kartu su susijusia sutartimi, identifikuojamu *turtu* ar *įsipareigojimu* nepriklausomai nuo to, ar subjektas ketina tai padaryti,
 - (b) yra kildinamas iš sutartinių ar kitų teisių neatsižvelgiant į tai, ar šias teises galima perleisti ar atskirti nuo subjekto arba nuo kitų teisių ir prievolių.
- 20.09 Nors prestižo aspektai gali skirtis priklausomai nuo *vertinimo numatomo panaudojimo*, prestižui dažniausiai priskiriami šie elementai:
- (a) specifinė sinergija, atsirandanti dėl dviejų ar daugiau verslų jungimo (pvz., veiklos sąnaudų sumažėjimas, masto ekonomija arba produktų derinių dinamika);
 - (b) galimybės plėsti verslą į naujas ir skirtingas rinkas,
 - (c) suorganizuotos darbo jėgos nauda (bet paprastai tai nėra darbo jėgos sukurta intelektualinė nuosavybė),
 - (d) nauda, kurią teiks būsimas *turtas*, pvz., nauji klientai ir ateities technologijos,
 - (e) suorganizavimo *vertė* ir veikiantį verslą (angl. „going concern“) sudarančių dalių *vertė*.
- 20.10 Atskiros *nematerialiojo turto* vertės nustatymas gali priklausyti nuo *vertinimo numatomo panaudojimo*. Tačiau atlikdamas verslo, verslo interesų, nekilnojamojo turto, įrangos ir įrenginių *vertinimą vertintojas turėtų* nagrinėti, ar yra su tuo *turtu* susijusio *nematerialiojo turto* ir ar jis tiesiogiai arba netiesiogiai veikia vertinamą *turtą*. Pavyzdžiui, vertinant viešbutį pagal pajamų požiūrį, viešbučio prekės ženklo indėlis į *vertę* gali būti jau atspindėtas viešbučio gaunamame pelne.
- 20.11 *Nematerialiojo turto vertinimas* atliekamas įvairiam *numatomam panaudojimui*. *Vertintojo* pareiga yra suprasti *vertinimo numatomą panaudojimą* ir tai, ar *nematerialusis turtas turėtų* būti vertinamas atskirai arba grupuojamas su kitu *turtu*.
- Aplinkybės, dėl kurių reikalingas *nematerialiojo turto vertinimas*, yra, be kita ko, šios:
- (a) finansinės atskaitomybės tikslais – dėl verslo jungimo apskaitos, *turto* įsigijimo ir pardavimo bei vertės sumažėjimo analizės,
 - (b) mokesčių atskaitomybės tikslais – sandorių kainodaros analizei atlikti, paveldėjimo ir dovanojimo apmokestinimui planuoti ir atskaitomybei bei apmokestinimui pagal *vertę* („ad valorem“) analizuoti,
 - (c) teismo bylinėjimosi – akcininkų ginčų, žalos skaičiavimo ir santuokos nutraukimo (skyrybų) atvejais.

- (d) kiti teisės aktais nustatyti atvejai, pvz., privalomųjų pirkimų arba paėmimo visuomenės poreikiams (angl. „eminent domain“) procedūros.
- (e) bendrųjų konsultacijų, skolinimo su užstatu, sandorių sudarymo parengimo ir nemokumo tikslais ar atvejais.

30. Vertės pagrindai

- 30.01 Pagal 104-ąją TVS „Vertės pagrindai“, *vertintojas*, vertindamas *nematerialųjį turtą*, privalo pasirinkti tinkamą (-us) *vertės pagrindą (-us)*.
- 30.02 Dažnai *nematerialiojo turto vertinimas* atliekamas taikant *vertės pagrindus*, kuriuos nustato ne TVST (kai kurie jų pavyzdžiai nurodyti 102-ajame TVS „Vertės pagrindai“), bet kitos institucijos (organizacijos) ir *vertintojas privalo* suprasti ir laikytis *vertės nustatymo dieną* galiojančių teisės aktų, reglamentų, teismų praktikos ir kitų aiškinamųjų gairių reikalavimų, susijusių su tais *vertės pagrindais*.

40. Vertinimo požūriai ir metodai

- 40.01 *Nematerialiojo turto vertinimui* atlikti gali būti taikomi trys *vertinimo požūriai*, aprašyti 103-ajame TVS „Vertinimo požūriai“ .
- 40.02 Rinkdamasis požūrij ir metodą, be šio standarto reikalavimų, *vertintojas privalo* laikytis 103-ojo TVS „Vertinimo požūriai“, ypač jo 10.04 paragrafo reikalavimų.

50. Rinkos požūris

- 50.01 Rinkos požūriu *nematerialiojo turto vertė* nustatoma atsižvelgiant į rinkos aktyvumą (pavyzdžiui, sandorius, susijusius su identišku ar panašiu *turtu*).
- 50.02 Sudarant sandorius, be *nematerialiojo turto*, dažnai perleidžiamas ir kitas *turtas*, to pavyzdys gali būti verslo jungimo sandoris, apimantis įvairų *turtą*, įskaitant ir *nematerialųjį turtą*.
- 50.03 Ar atliekant *nematerialiojo turto vertinimą* taikyti rinkos požūrij, *vertintojas privalo* apsispręsti vadovaudamasis 103-ojo TVS 20.02 ir 20.03 paragrafų nuostatomis. Be to, *vertintojas nematerialiojo turto vertinimui* atlikti rinkos požūrij *turėtų* taikyti tik tuo atveju, jei tenkinami abu šie kriterijai:
 - (a) prieinama informacija apie nesusijusių šalių sandorius, kuriais perleistas toks pat ar panašus *nematerialusis turtas vertės nustatymo dieną* ar artimą jai,
 - (b) yra pakankamai informacijos, leidžiančios *vertintojui* koreguoti *svarbius* skirtumus tarp vertinamo *nematerialiojo turto* ir sandoriu perleisto *nematerialiojo turto*.
- 50.04 *Nematerialiojo turto* nevienalytiškumas ir tai, kad retai sudaromi *nematerialiojo turto* sandoriai atskirai nuo kito *turto* reiškia, kad retai galima rasti rinkos duomenų apie sandorius, susijusius su identišku *turtu*. Jei apskritai yra rinkos duomenų, tai paprastai jie susiję su panašiu, bet ne identišku vertinamu *turtu*.
- 50.05 Jei yra duomenų apie *kainas* arba vertinimo daugiklius, *vertintojas turėtų* juos pakoreguoti, kad būtų parodyti vertinamo *turto* ir sandoriu perleisto *turto* skirtumai. Šie koregavimai yra būtini, kad būtų parodytos skirtingos vertinamo *nematerialiojo turto* ir sandoriu perleisto *turto* savybės. Tokie koregavimai gali būti atliekami tik pagal kokybinius, o ne kiekybinius rodiklius. Tačiau *reikšmingų* kokybinių koregavimų poreikis gali reikšti, kad kitas *vertinimo požūris* galėtų būti tinkamesnis.
- 50.06 *Nematerialiojo turto* pavyzdžiai, kuriems kartais taikomas rinkos požūris:
 - (a) transliacijų dažnių spektras,
 - (b) interneto domenų pavadinimai,
 - (c) leidimai užsiimti keleivių vežimo veikla (angl. „taxi medallions“).
- 50.07 Paprastai indikacinių sandorių metodas yra pagrindinis ir vienintelis rinkos požūrio metodas, kuris gali būti taikomas *nematerialiajam turtui* vertinti.
- 50.08 Retais atvejais gali būti viešai prekiaujama vertybiniais popieriais, pakankamai panašiais į vertinamą *nematerialųjį turtą* leidžiantį taikyti viešai prekiaujamo turto lyginimo metodą (angl. „guideline public comparable method“). Pavyzdžiui, neapibrėžtos vertės teisės (NVT, angl. „contingent value rights“; CVRs), susietos su konkrečiu produktu ar technologija.

60. Pajamų požūris

- 60.01 Pagal pajamų požūrij, *nematerialiojo turto vertė* nustatoma remiantis pajamų, pinigų srautų ar

- išlaidų sutaupymo dabartine verte, priskiriama *nematerialiajam turtui* per jo ekonominį amžių.
- 60.02 *Vertintojas*, spręsdamas, ar taikyti pajamų požiūrį atliekant *nematerialiojo turto vertinimą*, privalo laikytis 103-ojo TVS „Vertinimo požiūriai“ 30.02 ir 30.03 paragrafų.
- 60.03 Pajamos, susijusios su *nematerialiuoju turtu*, dažnai įtraukiamos į *kainą*, sumokėtą už prekes ar paslaugą. Gali būti sunku atskirti pajamas, susijusias su *nematerialiuoju turtu*, nuo pajamų, susijusių su kitu *materialiuoju* ir *nematerialiuoju turtu*. Daugelis pajamų požiūrio metodų atskiria ekonominę naudą, susijusią su vertinamu *nematerialiuoju turtu*.
- 60.04 Pajamų požiūris yra dažniausiai taikomas metodas *nematerialiojo turto vertinimui* atlikti, jis įprastai taikomas vertinti:
- (a) technologijas,
 - (b) su klientais susijusį nematerialųjį turtą (pvz., užsakymų rinkinius, sutartis, santykius),
 - (c) prekių pavadinimus arba įmonės ženklus arba prekės ženklus,
 - (d) veiklos licencijas (pvz., franšizės sutartis, lošimų licencijas, transliavimo dažnius),
 - (e) susitarimus nekonkuruoti.

Pajamų požiūrio metodai

- 60.05 Yra keli pajamų požiūrio metodai. Šiame standarte išsamiau aptariami šie metodai:
- (a) perteklinių pajamų metodas (angl. „excess earnings method“),
 - (b) netaikyto naudojimosi turtu mokesčio metodas (angl. „relief-from-royalty method“),
 - (c) papildomo pelno metodas arba „su ir be“ metodas (angl. „premium profit/ with-and-without method“),
 - (d) plyno lauko metodas (angl. „greenfield method“),
 - (e) platintojo metodas (angl. „distributor method“),
 - (f) išlaidų taupymo metodas (angl. „cost savings method“).

Perteklinių pajamų metodas

- 60.06 Perteklinių pajamų metodu apskaičiuojama *nematerialiojo turto vertė* kaip skirtumas tarp dabartinės vertės pinigų srautų, priskirtinų vertinamam *nematerialiajam turtui*, ir pinigų srautų, kuriuos generuoja kitas *turtas* (papildantysis *turtas*), kurio reikia aptariamiems pinigų srautams generuoti. Šis metodas dažnai taikomas atliekant *vertinimą*, kai pirkėjui už verslą sumokėtą bendrą įsigijimo *kainą* reikia paskirstyti atskirai *materialiajam turtui*, identifikuojamam *nematerialiajam turtui* ir prestižui.
- 60.07 Papildantysis *turtas* yra *turtas*, naudojamas kartu su vertinamu *nematerialiuoju turtu* vertinamo *nematerialiojo turto* pinigų srautams kurti. *Turtas*, kuris neturi įtakos būsimiems pinigų srautams, susijusiems su vertinamu *nematerialiuoju turtu*, nėra papildantysis *turtas*.
- 60.08 Perteklinių pajamų metodas gali būti taikomas:
- (a) naudojant kelis prognozuojamų pinigų srautų laikotarpius (t. y. daugiaperiodinių perteklinių pajamų metodas arba DPPM; angl. „multi-period excess earnings method“ or „MPEEM“),
 - (b) naudojant vieno laikotarpio prognozuojamų pinigų srautų – vieno laikotarpio perteklinių pajamų metodą (angl. „single-period excess earnings method“),
 - (c) kapitalizuojant vieną prognozuojamų pinigų srauto laikotarpį (kapitalizuotų perteklinių pajamų metodas arba formulės metodas (angl. „capitalised excess earnings method“ or the „formula method“).
- 60.09 Kapitalizuotų perteklinių pajamų metodas arba formulės metodas paprastai yra tinkamas tik tuo atveju, jei *nematerialusis turtas* funkcionuoja stabiliai, yra tolygūs augimo arba mažėjimo tempai, pastovi pelno marža ir pastovūs papildančiojo *turto* ir (arba) mokesčių dydžiai.
- 60.10 Daugumos *nematerialiojo turto* ekonominio amžiaus trukmė viršija vieną laikotarpį, dažnai egzistuoja nelinijinis *turto* augimo (mažėjimo) pobūdis ir laikui bėgant gali reikėti skirtingo lygmens priskaitymų dydžio papildančiajam *turtui*. Todėl DPPM yra dažniausiai taikomas perteklinių pajamų metodas, nes jis suteikia didžiausią lankstumą ir leidžia *vertintojui* aiškiai prognozuoti tokių *pradinių duomenų* pokyčius.
- 60.11 Nepriklausomai nuo to, ar metodas taikomas vieno, ar kelių periodų laikotarpiui, ar

kapitalizuojama, *vertintojas turėtų* įvykdyti šiuos pagrindinius perteklinių pajamų metodo taikymo etapus:

- (a) prognozuoti būsimų pajamų, kurias kuria vertinamas nematerialusis turtas ir susijęs papildantis turtas, sumą ir laiką,
 - (b) prognozuoti sąnaudų, kurių reikia siekiant gauti pajamų iš vertinamo *nematerialiojo turto* ir susijusio papildančiojo *turto*, sumą ir laiką,
 - (c) koreguoti sąnaudas neįtraukiant tų, kurios susijusios su naujo *nematerialiojo turto* sukūrimu ir kurių nereikia prognozuojamoms pajamoms gauti ir sąnaudoms patirti. Pelno marža perteklinių pajamų metodo atveju gali būti didesnė už viso verslo pelno maržą, nes taikant perteklinių pajamų metodą neįskaičiuojamos investicijos į tam tikrą naują *nematerialųjį turtą*. Pavyzdžiui:
 - 1. mokslinių tyrimų ir plėtros išlaidos, susijusios su naujų technologijų plėtra, vertinant tik esamas technologijas, neturėtų būti įtraukiamos,
 - 2. rinkodaros sąnaudos, susijusios su naujų klientų įgijimu, neturėtų būti įtraukiamos vertinant su klientais susijusį *nematerialųjį turtą*.
 - (d) nustatyti ir vertinti papildantįjį *turtą*, kurio reikia norint gauti prognozuojamas pajamas ir patirti prognozuojamas sąnaudas. Papildantįjį *turtą* dažnai sudaro apyvartinis kapitalas, ilgalaikis turtas, suorganizuota darbo jėga ir nustatytas *nematerialusis turtas*, išskyrus vertinamą *nematerialųjį turtą*,
 - (e) nustatyti atitinkamą kiekvieno papildančiojo *turto* grąžos normą, pagrįstą su šiuo *turtu* susijusios rizikos analize. Pavyzdžiui, mažos rizikos turtas, toks kaip apyvartinis kapitalas, paprastai turi santykinai nedidelę siekiamą grąžą. Papildančiajam nematerialiajam *turtui* ir itin specializuotoms mašinoms ir įrenginiams dažnai reikia palyginti aukštesnės grąžos normos,
 - (f) per kiekvieną prognozuojamą laikotarpį atskaityti reikiamą grąžą papildančiajam *turtui* iš prognozuojamo pelno kad būtų gautos perteklinės pajamos, priskiriamos tik vertinamam *nematerialiajam turtui*,
 - (g) nustatyti atitinkamą vertinamo *nematerialiojo turto diskonto normą* ir dabartinę vertę arba kapitalizuoti perteklines pajamas,
 - (h) jei reikia pagal *vertinimo numatomą panaudojimą* (žr. 110.01 – 110.04 paragrafus) apskaičiuoti ir prie vertinamo *nematerialiojo turto vertės* pridėti mokesčio amortizacijos naudą (MAN, (angl. „tax amortization benefit“; TAB).
- 60.12 Papildančiojo *turto* įmokos (PTĮ, angl. „Contributory asset charges“; CAC) *turėtų* būti mokamos už visą esamą ir būsimąjį *materialųjį, nematerialųjį* ir finansinį *turtą*, kuris prisideda prie grynujų pinigų srautų generavimo. Jeigu turtas, už kurį mokamas PTĮ, yra naudojamas keliose verslo šakose, jo PTĮ *turėtų* būti paskirstomas verslo šakoms, kuriose šis turtas naudojamas.
- 60.13 Nustatant, ar tinka taikyti PTĮ prestižo elementams, *reikėtų* remtis atitinkamos situacijos faktų ir aplinkybių analize. *Vertintojas neturėtų* mechaniškai taikyti PTĮ arba alternatyvių prestižo elementų koregavimų, jeigu mokėjimai, susiję su šiais koregavimais, išnagrinėjus aplinkybes nėra pagrįsti. Suorganizuota darbo jėga, kadangi ją įmanoma kiekybiškai nustatyti, paprastai yra vienintelis prestižo elementas, kuriam *turėtų* būti taikomas PTĮ. Todėl *vertintojas privalo* užtikrinti, kad PTĮ bet kuriems prestižo elementams, išskyrus suorganizuotą darbo jėgą, būtų taikomas pagrįstai.
- 60.14 Paprastai PTĮ apskaičiuojamas atskaičius mokesčius kaip papildančiojo *turto vertės* teisingoji grąža (angl. „fire return-on“), tačiau kai kuriais atvejais taip pat išskaičiuojama papildančiojo *turto* amortizacijos grąžos (angl. „return-of“) norma. Atitinkama papildančiojo *turto* grąža yra investicinė grąža, kurios įprastas dalyvis tikėtusi iš *turto*. Papildančiojo *turto* amortizacijos grąžos norma yra pradinės investicijos į *turtą* susigrąžinimas. *Vertė neturėtų* skirtis nuo to, ar PTĮ apskaičiuojamas prieš ar po mokesčių.
- 60.15 Jei papildantysis turtas pagal pobūdį nėra nykstantis, pavyzdžiui, apyvartinis kapitalas, tokiam *turtui* reikalinga nustatyti tik teisingąją grąžą.
- 60.16 Papildantįjį *nematerialųjį turtą* vertinant netaikyto naudojimosi turtu mokesčio metodu PTĮ *turėtų* būti lygus mokesčiui už naudojimąsi turtu (angl. „royalty“) iki arba po mokesčių.
- 60.17 Perteklinių pajamų metodas *turėtų* būti taikomas tik kuriam nors vienam *nematerialiajam turtui*, susijusiam su tam tikru pajamų ir pajamų srautu. Perteklinių pajamų metodas dažniausiai

taikomas pagrindiniam arba svarbiausiajam *nematerialiajam turtui*. Pavyzdžiui, vertinant verslo *nematerialųjį turtą*, kuris produktui gaminti ar paslaugoms teikti naudoja tiek technologijas, tiek prekės pavadinimą (t. y. pajamos, susijusios su technologijomis ir prekės pavadinimu, yra neatskirtos), perteklinių pajamų metodas *turėtų* būti taikomas tik vieno *nematerialiojo turto* vieneto *vertinimui* atlikti, o kitam *turtui reikėtų* taikyti kokį nors kitą alternatyvų metodą. Tačiau jei verslas turi kelias produktų gamybos linijas ir kiekviena iš jų taiko skirtingas technologijas ir kiekviena produktų gamybos linija kuria skirtingas pajamas ir pelną, perteklinių pajamų metodas gali būti taikomas atliekant kelių skirtingų technologijų *vertinimą*.

Netaikyto naudojimosi turtu mokesčio metodas

- 60.18 Pagal netaikyto naudojimosi turtu mokesčio metodą *nematerialiojo turto vertė* nustatoma atsižvelgiant į hipotetinių mokėjimų už naudojimąsi *turtu vertę*, kuri būtų sutaupyta valdant *turtą* nuosavybės teise, palyginus su įsigyta *nematerialiojo turto* licencija iš trečiosios šalies. Pagal koncepciją šis metodas taip pat gali būti laikomas diskontuotų pinigų srautų metodu, taikomu pinigų srautui, kurį *nematerialiojo turto* savininkas galėtų gauti suteikdamas teisę *nematerialųjį turtą* naudoti trečiosioms šalims.
- 60.19 Neišsamus netaikyto naudojimosi turtu mokesčio metodo taikymo etapų, kuriuos *vertintojas turėtų* įvykdyti, sąrašas:
- (a) parengti vertinamo *nematerialiojo turto* prognozes visam šio *nematerialiojo turto* naudojimo laikotarpiui. Dažniausias prognozuojamas rodiklis yra pajamos, nes dauguma mokesčių už naudojimąsi *turtu* mokami kaip procentinė pajamų dalis. Tačiau tam tikrų *vertinimų* atvejais gali būti taikomi ir kiti rodikliai, tokie kaip mokestis už vieneta,
 - (b) sukurti netaikyto naudojimosi turtu mokesčio normą (angl. „royalty rate“) vertinamam *nematerialiajam turtui*. Hipotetinei netaikyto naudojimosi turtu mokesčio normai nustatyti gali būti naudojami du metodai.
 - 1. Pirmasis remiasi palyginamų arba panašių sandorių rinkos normomis. Būtina šio metodo sąlyga yra ta, kad turi būti panašus *nematerialusis turtas*, kuris būtų perduodamas naudoti pagal komercinę licenciją nesusijusioms šalims.
 - 2. Antrasis metodas remiasi dalijimu pelno, kurio dalį hipotetiškai licencijos turėtojas turėtų sumokėti licencijos išdavėjui už teisę naudoti vertinamą *nematerialųjį turtą*, kai sandoris sudarytas tarp nesusijusių šalių,
 - (c) (b) dalyje nustatytą naudojimosi turtu mokesčio normą taikyti naudojimosi turtu mokesčio dydžio skaičiavimo prognozėms, nors šio mokėjimo būtų išvengta, jei *nematerialusis turtas* būtų valdomas nuosavybės teise,
 - (d) nustatyti visas papildomas sąnaudas, kurios tektų vertinamo *turto* licencijos turėtojui. Tai gali būti išankstiniai mokėjimai, kurių reikalauja kai kurie licencijų išdavėjai. *Reikėtų* išanalizuoti naudojimosi turtu mokesčio normą siekiant nustatyti, ar sąnaudos (pvz., techninės priežiūros, rinkodaros ir reklamos) tenka licencijos išdavėjui ar licencijos turėtojui. Į naudojimosi turtu mokesčio normą, kuri vadinama „bruto“, turėtų įeiti visi įsipareigojimai ir sąnaudos, susijusios su licencijuojamo *turto* nuosavybe, ir jos priskiriamos licencijos išdavėjui, tuo tarpu mokesčiai už naudojimąsi turtu, vadinami „neto“, į kuriuos turėtų įeiti kai kurios ar visos su licencijuojamu *turtu* susijusios prievolės ir sąnaudos, priskiriamos licencijos turėtojui. Priklausomai nuo to, ar naudojimosi turtu mokestis yra „bruto“ ar „neto“, atliekant *vertinimą* sąnaudos, susijusios su priežiūros, rinkodaros ar reklamos sąnaudomis, skirtos hipotetiškai licencijuotam *turtui*, *turėtų* būti atitinkamai įtraukiamos arba neįtraukiamos,
 - (e) siekiant nustatyti *nematerialiojo turto*, valdomo nuosavybės teise, sutaupytą sumą po mokesčių, gali būti tikslinga taikyti galiojantį mokesčio tarifą, jei hipotetinės *išlaidos* ir naudojimosi turtu mokestis lemia pelno mokesčio bazės sumažėjimą – gali būti tikslinga taikyti galiojantį mokesčio tarifą sutaupomai sumai po mokesčių nustatyti. Tačiau tam tikram *numatomam panaudojimui* (pvz., sandorių kainodaros atveju) mokesčių poveikis paprastai *vertinime* nėra atliekamas, todėl šis etapas *neturėtų* būti atliekamas,
 - (f) nustatyti atitinkamą vertinamo *nematerialiojo turto diskonto normą* ir dabartinę vertę arba kapitalizuoti sutaupytas lėšas jei vertinamas *nematerialusis turtas* valdomas nuosavybės teise,
 - (g) vertinant kai kuriam *vertinimo numatomam panaudojimui* (žr. šio standarto 110 skirsnį), apskaičiuoti ir prie vertinamo *nematerialiojo turto vertės* pridėti mokesčių amortizacijos naudą (MAN).

60.20 Pasirenkant ar naudojimosi turtu mokesčio normą pagrįsti rinkos sandoriais, arba pelno paskirstymo metodu (ar abiem būdais), *reikėtų* atsižvelgti į vertinamo *nematerialiojo turto* savybes ir aplinką, kurioje jis naudojamas. Išnagrinėjus šias savybes iš turimų sandorių intervalo ir (arba) iš vertinamam *nematerialiojam turtui* tenkančio pelno paskirstymo intervalo, kuris nustatytas taikant pelno paskirstymo metodą, suformuojamas pagrindas parinkti konkrečią naudojimosi turtu mokesčio normą.

Reikėtų išnagrinėti bent į šiuos veiksnius:

- (a) konkurencinga aplinka: *nematerialiojo turto* rinkos dydis, realių alternatyvų prieinamumas, konkurentų skaičius, patekimo į rinką kliūtys ir gamybos perprofilavimo išlaidų buvimas (arba jų nebuvimas),
- (b) vertinamo *nematerialiojo turto* svarba savininkui: ar vertinamas *turtas* yra pagrindinis veiksnys, atskiriantis jį nuo konkurentų, *turto* svarba savininko rinkodaros strategijai, *turto* santykinė reikšmė, palyginti su kitu *materialiuoju* ir *nematerialiuoju turtu* ir savininko išlaidomis kurti, prižiūrėti ir gerinti *turtą*,
- (c) vertinamo *nematerialiojo turto* amžiaus ciklas: tikėtinas vertinamo *turto* ekonominis amžius ir bet kokios vertinamo *nematerialiojo turto* senėjimo (ekonominio nuvertėjimo) rizikos.

60.21 Rinkdamasis naudojimosi turtu mokesčio normą *vertintojas* taip pat *turėtų* atsižvelgti į šiuos dalykus:

- (a) sudarant licencijavimo susitarimą naudojimosi turtu mokesčio norma, kurią dalyviai sutiktų mokėti, priklauso nuo jų pelno lygio ir licencijuojamo *nematerialiojo turto* santykinio indėlio į tą pelną. Pavyzdžiui, vartojimo prekių gamintojas nesutiktų įsigyti prekės ženklą licencijos už tokią naudojimosi turtu mokesčio normą, dėl kurios šis gamintojas gautų mažesnę pelną parduodamas firminius produktus, palyginti su visų kitų produktų pardavimu.
- (b) nagrinėdamas turimus naudojimosi turtu mokesčio sandorius *vertintojas turėtų* atsižvelgti į licencijos gavėjui perduotas konkrečias teises ir bet kokius apribojimus. Pavyzdžiui, naudojimosi turtu mokesčio sutartyse gali būti numatyta *svarbių* licencijuojamo *nematerialiojo turto* naudojimo apribojimų. *Vertintojas turėtų* suprasti, kaip pagal licencijavimo sutartį mokėjimai yra struktūrizuoti. Tai gali būti ne vien tik išankstiniai ar tarpiniai mokėjimai, bet ir pasirinkimo sandoriai (opcionai) įsigyti ar realizuoti licencijuojamą nekilnojamąjį turtą už konkrečią sumą ir kt.

„Su ir be“ metodas

60.22 Taikant „su ir be“ metodą nustatoma *nematerialiojo turto vertė*, kuri gaunama lyginant du scenarijus: vienu atveju vertinamas *nematerialusis turtas* naudojamas, o kitu atveju vertinamas *nematerialusis turtas* nenaudojamas, bet visi kiti veiksniai lieka tie patys.

60.23 Šių dviejų scenarijų palyginimas gali būti atliekamas dviem būdais:

- (a) apskaičiuojant verslo *vertes* pagal kiekvieną scenarijų, kai verslo verčių skirtumas yra vertinamo *nematerialiojo turto vertė*,
- (b) pagal abu scenarijus apskaičiuojant kiekvieno būsimo laikotarpio pelno skirtumus. Tada šių reikšmių skirtumo dabartinė vertė naudojama vertinamo *nematerialiojo turto vertei* nustatyti.

60.24 Jei *vertintojas* atsižvelgia ne tik į verslo subjekto pelno įtaką, bet ir į papildomus veiksnius, pavyzdžiui, į skirtumą tarp dviejų darbinio kapitalo poreikio ir kapitalo išlaidų scenarijų, teoriškai taikant bet kurį metodą *turėtų* būti gauta panaši *nematerialiojo turto vertė*.

60.25 „Su ir be“ metodas dažniausiai taikomas atlikti susitarimų nekonkuruoti *vertinimą*, bet tam tikroms aplinkybėms gali būti tinkamas ir kito *nematerialiojo turto vertinimui* atlikti.

60.26 Neišsamus „su ir be“ metodo taikymo etapų, kuriuos *vertintojas turėtų* įvykdyti, sąrašas:

- (a) parengti verslo pajamų, sąnaudų, kapitalo išlaidų ir apyvartinio kapitalo poreikio prognozes darant prielaidą, kad versle naudojamas *turtas*, įskaitant vertinamą *nematerialųjį turtą*. Tai yra pinigų srautai pagal „su“ scenarijų,
- (b) taikyti atitinkamą *diskonto normą* suskaičiuoti verslo būsimųjų pinigų srautų dabartinę vertę ir (arba) apskaičiuoti verslo *vertę* pagal „su“ scenarijų,
- (c) parengti verslo pajamų, sąnaudų, kapitalo išlaidų ir apyvartinio kapitalo poreikio prognozes darant prielaidą, kad versle naudojamas *turtas* be vertinamo *nematerialiojo turto*. Tai yra pinigų srautai pagal „be“ scenarijų,

- (d) taikyti atitinkamą verslo *diskonto normą*, suskaičiuoti verslo būsimųjų pinigų srautų dabartinę vertę ir (arba) apskaičiuoti verslo *vertę* pagal „be“ scenarijų,
 - (e) išskaičiuoti pinigų srautų dabartinę vertę arba verslo *vertę* pagal „be“ scenarijų iš dabartinės pinigų srautų vertės arba iš verslo *vertės* pagal „su“ scenarijų,
 - (f) jei tinka pagal *vertinimo numatomą panaudojimą* (žr. 110.01 – 110.04 paragrafus), apskaičiuoti ir prie vertinamo *nematerialiojo turto vertės* pridėti mokesčių amortizacijos naudą (MAN).
- 60.27 Papildomai gali reikėti nustatyti dviejų scenarijų skirtumą kaip tikimybinį *svertinį* vidurkį. Pavyzdžiui, vertinant susitarimą nekonkuruoti, asmuo ar įmonė, kuriems taikomas susitarimas, gali nuspręsti nekonkuruoti net tuo atveju, jei susitarimas nebūtų taikomas.
- 60.28 Dviejų scenarijų *vertės* skirtumus geriau *turėtų* parodyti tik atskiros dviejų scenarijų pinigų srautų prognozės, o ne scenarijuose taikomos skirtingos *diskonto normos*.

Plyno lauko metodas

- 60.29 Pagal plyno lauko metodą, vertinamo *nematerialiojo turto vertė* nustatoma sudarant pinigų srautų prognozes, darant prielaidą, kad *vertės nustatymo dieną* verslo turimas *turtas* yra tik vertinamas *nematerialusis turtas*. Visas kitas verslo *materialusis* ir *nematerialusis turtas turi* būti nupirktas, sukurtas ar išsinuomotas.
- 60.30 Pagal koncepciją plyno lauko metodas panašus į perteklinių pajamų metodą. Tačiau užuot iš pinigų srautų išskaičiavus papildančiojo *turto* mokesčius, rodančius papildančiojo *turto* indėlį, taikant plyno lauko metodą daroma prielaida, kad turimo *turto* savininkas turės kurti, nupirkti ar išsinuomoti papildantįjį *turtą*. Nustatant vertinamo *turto* kuriamo ar perkamo papildančiojo *turto vertę*, dažniau taikomos *turto* pakeitimo *išlaidos*, bet ne sukūrimo išlaidos.
- 60.31 Plyno lauko metodas dažnai taikomas norint apskaičiuoti „įgalinamo“ (angl. „enabling“) *nematerialiojo turto*, pavyzdžiui, frančizių sutarčių ar transliacijos spektro *vertę*.
- 60.32 Neišsamus „plyno lauko“ metodo taikymo etapų, kuriuos *vertintojas turėtų* įvykdyti, sąrašas:
- (a) parengti verslo pajamų, sąnaudų, kapitalo išlaidų ir apyvartinio kapitalo poreikio prognozes darant prielaidą, kad vertinamas *nematerialusis turtas* yra vienintelis *turtas*, priklausantis vertinamam verslui *vertės nustatymo dieną*, ir įskaitant laikotarpį, reikalingą pasiekti stabilų lygį,
 - (b) apskaičiuoti viso kito *turto*, kurio reikia veiklai vykdyti, įsigijimo, kūrimo ar nuomos išlaidas ir nustatyti tam reikalingą laiką,
 - (c) taikant tinkamą verslui *diskonto normą* apskaičiuoti būsimų pinigų srautų dabartinę vertę kad būtų nustatyta vertinamo verslo, kurį sudaro tik vertinamas *nematerialusis turtas, vertė*,
 - (d) jei tinka pagal *vertinimo numatomą panaudojimą* (žr. šio standarto 110 skirsnį), apskaičiuoti ir prie vertinamo *nematerialiojo turto vertės* pridėti mokesčių amortizacijos naudą (MAN).

Platintojo metodas

- 60.33 Platintojo metodas, kartais vadinamas išskaidytu metodu, yra daugiaperiodinių perteklinių pajamų metodo (DPPM) variantas, kartais taikomas vertinant su klientais susijusį *nematerialųjį turtą*. Platintojo metodo esmė yra ta, jog tikimasi, kad verslas, kuris vykdo įvairias veiklas, iš kiekvienos veiklos gaus pelną. Kadangi platintojai paprastai atlieka funkcijas, susijusias su produktų platinimu klientams, o ne intelektinės nuosavybės ar gamybos tobulinimu, informacija apie platintojų uždirbamą pelną yra naudojama perteklinėms pajamoms, priskiriamoms su klientais susijusiam *nematerialiajam turtui* apskaičiuoti.
- 60.34 Platintojo metodas yra tinkamas vertinti su klientu susijusį *nematerialųjį turtą*, kai kitas *nematerialusis turtas* (pvz., technologijos ar prekės ženklas) laikomas pagrindiniu ar labiausiai svarbiu *nematerialiuoju turtu* ir yra vertinamas pagal daugiaperiodinių perteklinių pajamų metodą.
- 60.35 Neišsamus platintojo metodo taikymo etapų, kuriuos *vertintojas turėtų* įvykdyti, sąrašas:
- (a) parengti pajamų, susijusių su esamais ryšiais su klientais, prognozes. Jos *turėtų* rodyti tikėtiną pajamų iš esamų klientų augimą, taip pat klientų praradimo (angl. „attrition“) pasekmes,
 - (b) nustatyti palygintinus platintojus, kurių ryšiai su klientais yra panašūs į vertinamą verslą, ir apskaičiuoti tų platintojų gaunamą pelno maržą,
 - (c) taikyti platintojo pelno maržą prognozuojamoms pajamoms,

- (d) nustatyti su paskirstymo funkcijos vykdymu susijusį papildantįjį *turtą*, reikalingą prognozuojamoms pajamoms gauti ir sąnaudoms patirti. Paprastai platintojo papildantįjį *turtą* sudaro apyvartinis kapitalas, ilgalaikis *turtas* ir darbo jėga. Vis dėlto, platintojams retai reikia kito *turto*, tokio kaip prekių ženklai ar technologijos. Reikalingo papildančiojo *turto* dydis *turėtų* atitikti dydį, kurį turi dalyviai, atliekantys tik platinimo funkciją,
- (e) nustatyti atitinkamą kiekvieno papildančiojo *turto* gražos normą, remiantis su šiuo *turtu* susijusios rizikos analize,
- (f) kiekvienu prognozuojamu laikotarpiu iš prognozuojamo platintojo pelno atskaityti reikalingą papildančiojo *turto* gražą, kad būtų gautos perteklinės pajamos, priskiriamos tik vertinamam *nematerialiajam turtui*,
- (g) nustatyti tinkamą vertinamo *nematerialiojo turto diskonto normą* ir dabartinę perteklinių pajamų vertę,
- (h) jei tinka pagal *vertinimo numatomą panaudojimą* (žr. šio standarto 110 skirsnį), apskaičiuoti ir prie vertinamo *nematerialiojo turto vertės* pridėti mokesčių amortizacijos naudą (MAI).

70. Išlaidų požiūris

- 70.01 Pagal išlaidų požiūrį *nematerialiojo turto vertė* nustatoma remiantis panašaus *turto* arba panašų naudingumą turinčio, ar panašias paslaugas teikiančio *turto* pakeitimo išlaidomis.
- 70.02 *Vertintojas*, sprenddamas, ar taikyti išlaidų požiūrį atliekant *nematerialiojo turto vertinimą*, privalo paisyti 103-ojo TVS „Vertinimo požiūriai“ 40.02 ir 40.03 paragrafų.
- 70.03 Išlaidų požiūris dažnai taikomas šiam *nematerialiajam turtui*:
 - (a) iš trečiosios šalies įsigyti programinei įrangai,
 - (b) paties verslo sukurtai ir viduje naudojamai nepaklausiai rinkoje programinei įrangai,
 - (c) suorganizuotai darbo jėgai.
- 70.04 Išlaidų požiūris *turėtų* būti taikomas tada, kai negalima taikyti jokio kito požiūrio, tačiau kai vertinamas *turtas* neatitinka 103-ojo TVS „Vertinimo požiūriai“ 40.02 ir 40.03 paragrafuose nurodytų aplinkybių, *vertintojas*, prieš taikydamas išlaidų požiūrį, *turėtų* bandyti pritaikyti alternatyvų metodą.
- 70.05 Išlaidų požiūris turi du pagrindinius vertinimo metodus: pakeitimo išlaidų ir atkūrimo išlaidų. Kadangi daugelis *nematerialiojo turto* neturi materialios formos, kurią būtų galima atkurti, o iš *turto*, pavyzdžiui, programinės įrangos, kuris gali būti atkurtas, *vertė* dažniausiai gaunama pagal jo atliekamas funkcijas (naudingumą), bet ne iš tiksliai užrašytų programos kodų. Tokiu būdu atliekant *nematerialiojo turto vertinimą* dažniausiai taikomos pakeitimo išlaidos.
- 70.06 Taikant pakeitimo išlaidų metodą daroma prielaida, kad kaina, kurią dalyvis mokėtų už *turtą* nebūtų didesnė nei kito panašaus naudingumo ar funkcionalumo *turto* įsigijimo *išlaidos*.
- 70.07 Taikydamas pakeitimo išlaidų metodą, *vertintojas turėtų* atsižvelgti į:
 - (a) pakeitimo kitu to paties naudingumo *turtu* tiesiogines ir netiesiogines išlaidas, įskaitant darbo jėgą, medžiagas ir pridėtines išlaidas,
 - (b) ar vertinamas *nematerialusis turtas* yra nuvertėjantis. Nors *nematerialusis turtas* fiziškai nenuvertėja, jis gali nuvertėti ekonomiškai,
 - (c) ar tikslinga įtraukti pelno maržą į *išlaidas*. Atlygis sumokėtas už *turtą*, įsigytą iš trečiosios šalies, tikriausiai rodytų *išlaidas*, susijusias su *turto* sukūrimu, ir tam tikrą pelno normą investicijų gražai užtikrinti. Taigi, remiantis *vertės pagrindais* (žr. 102-ąjį TVS „Vertės pagrindai“), pagal kuriuos sudaromas hipotetinis sandoris, gali būti tikslinga numatomą pelno maržą įtraukti į *išlaidas*. Kaip nurodyta 103-ajame TVS „Vertinimo požiūriai“, *išlaidose*, nustatytose pagal trečiųjų šalių skaičiavimus, veikiausiai papildoma pelno marža jau įtraukta,
 - (d) ar gali būti įtrauktos alternatyviosios išlaidos. Jos rodo *išlaidas*, susijusias su tuo, kad kuriant *nematerialųjį turtą* kurį laiką šio *turto* nebuvo.

80. Specialūs klausimai, susiję su nematerialiuoju turtu

- 80.1. Tolesniuose šio standarto skyriuose pateikiamas nebaigtinis temų, susijusių su *nematerialiojo turto vertinimu*, sąrašas.
 - (a) *Nematerialiojo turto diskonto* ir gražos *normos* (90 skirsnis).

- (b) *Nematerialiojo turto* ekonominis amžius (100 skirsnis).
- (c) Mokesčių amortizacijos nauda (110 skirsnis).

90. Nematerialiojo turto diskonto ir gražos normos

- 90.01 *Nematerialiojo turto diskonto normos* pasirinkimas gali būti sudėtingas, nes prieinamų rinkos duomenų apie *nematerialiojo turto diskonto normą* pasitaiko retai. Tinkamos *nematerialiojo turto diskonto normos* parinkimas paprastai reikalauja *svarbių profesionalių sprendimų*.
- 90.02 *Vertintojas*, nustatydamas *nematerialiojo turto diskonto normą*, turėtų atlikti rizikos, susijusios su vertinamu *nematerialiuoju turtu* analizę ir atsižvelgti į prieinamas orientacines bazines *diskonto normas*.
- 90.03 Vertindamas riziką, susijusią su *nematerialiuoju turtu*, *vertintojas turėtų* atsižvelgti į šiuos veiksnius:
- (a) *nematerialusis turtas* dažnai susijęs su didesne rizika nei *materialusis turtas*,
 - (b) jei *nematerialusis turtas* pagal dabartinį naudojimą yra labai specifinis, jis gali būti susijęs su didesne rizika nei *turtas*, kurį galima naudoti keliais būdais,
 - (c) atskiras *nematerialusis turtas* gali būti susijęs su didesne rizika nei *turto* (arba verslo) grupės *turtas*,
 - (d) *nematerialusis turtas*, naudojamas rizikingoms (nestandartinėms) funkcijoms atlikti, gali būti susijęs su didesne rizika nei *nematerialusis turtas*, naudojamas mažiau rizikingai ar įprastai veiklai. Pavyzdžiui, *nematerialusis turtas*, naudojamas tyrimams ir plėtrai, gali būti susijęs su didesne rizika negu tas, kuris naudojamas produktams tiekti ar paslaugoms teikti,
 - (e) *turto* amžių. Panašiai kaip ir kitų investicijų atveju, didesnio amžiaus *nematerialiojo turto* rizika laikoma didesne, kitoms aplinkybėms esant vienodoms,
 - (f) *nematerialusis turtas*, kurio pinigų srautai yra lengviau apskaičiuojami, pvz., neįvykdyti užsakymai gali būti susiję su mažesne rizika nei panašus *nematerialusis turtas* su sunkiau apskaičiuojamais pinigų srautais, pvz., santykiai su klientais.
- 90.04 Orientacinės bazinės *diskonto normos* yra normos, kurios gali būti nustatytos remiantis prieinama rinkos duomenų ar sandorių informacija. Toliau pateikiamos kai kurios orientacinės bazinės normos, į kurias *vertintojas turėtų* atsižvelgti:
- (a) nerizikingosios normos, kurių apmokėjimų trukmė panaši į vertinamo *nematerialiojo turto* tarnavimo amžių,
 - (b) skolos *kaina* arba skolinimosi palūkanų normos, kurių mokėjimų trukmė panaši į *nematerialiojo turto* tarnavimo amžių.
 - (c) nuosavybės *kainą* ar nuosavybės gražos normos arba dalyvių siekiamą gražą už vertinamą *nematerialųjį turtą* arba už subjektą, kuriam priklauso arba kuris naudoja vertinamą *nematerialųjį turtą*,
 - (d) dalyvių siekiamą vidutinę *svertinę* kapitalo kainą (angl. „WACC“) vertinamam *nematerialiajam turtui* arba bendrovei, kuriai priklauso ar kuri naudojasi vertinamu *nematerialiuoju turtu*,
 - (e) kai neseniai įsigytas verslas, įskaitant vertinamą *nematerialųjį turtą*, *reikėtų* atsižvelgti į sandorio vidinę gražos normą (VGN, angl. „Internal Rate of Return“; IRR),
 - (f) viso verslo *turto vertinimo* kontekste *vertintojas turėtų* atlikti vidutinės *svertinės turto* gražos (VSTG, angl. „weighted average return on assets“ WARA) analizę, kad patvirtintų pasirinktą *diskonto normų* pagrįstumą.

100. Nematerialiojo turto ekonominis amžius

- 100.01 Svarbus *nematerialiojo turto vertinimo* aspektas, ypač vertinant pagal pajamų požiūrį, yra *turto* ekonominis amžius. Kai kuriam *turtui* tai gali būti apibrėžtas laikotarpis, kurį riboja teisiniai, technologiniai, funkciniai ar ekonominiai veiksniai; kai kurio *turto* ekonominis amžius gali būti neribotas. *Nematerialiojo turto* ekonominis amžius *vertinimo* kontekste yra kitokia sąvoka nei likęs naudingo tarnavimo laikas apskaitos ar mokesčių tikslais.
- 100.02 Atliekant *turto* ekonominio amžiaus *vertinimą*, *turi* būti atsižvelgta į atskirus ir, kartu, visus teisinius, technologinius, funkcinis bei ekonominius veiksnis.
- 100.03 Nustatydamas *nematerialiojo turto* ekonominį amžių *vertintojas* taip pat *turėtų* atsižvelgti į jo naudojimo modelį ar tikėtiną pakeitimą. Tam tikras *nematerialusis turtas* gali būti staiga pakeistas, kai atsiranda nauja, geresnė ar pigesnė alternatyva, o kiti gali būti keičiami tik lėtai, per tam tikrą

laikotarpį.

- 100.04 Aptariant su klientais susijusį *nematerialųjį turtą* natūralus klientų praradimas yra pagrindinis nuvertėjimo veiksnys nustatant ekonominį amžių ir atitinkamus pinigų srautus. Klientų praradimas – tai kiekybinis lūkesčių, susijusių su būsimu klientų praradimu įvertinimas, taikomas atliekant *nematerialiojo turto vertinimą*. Nors tai yra ateities prognozė, šis nuvertėjimas dažnai remiasi klientų praradimo retrospektyvinių stebėjimų analize.
- 100.05 Yra keletas būdų įvertinti ir taikyti retrospektyvinius praradimo rodiklius:
- (a) jei klientų praradimas nepriklauso nuo santykių su klientais trukmės, gali būti taikoma pastovi klientų praradimo norma (kaip ankstesnių metų klientų skaičiaus procentinė dalis) per visą santykių su klientais laikotarpį,
 - (b) jei klientų praradimas priklauso nuo santykių su klientais trukmės, gali būti taikoma kintama praradimo norma per visą santykių su klientais laikotarpį,
 - (c) klientų praradimas gali būti nustatomas atsižvelgiant į pajamas arba klientų skaičių priklausomai nuo situacijos ir klientų grupės specifikos,
 - (d) gali tekti klientus suskirstyti į skirtingas grupes. Pavyzdžiui, įmonės, parduodančios produktus platintojams ir mažmenininkams, klientų praradimo norma skirtingose grupėse gali skirtis. Klientai taip pat gali būti skirstomi pagal kitus veiksnius, pvz., geografiją, kliento dydį ir įsigyto produkto ar paslaugos rūšį,
 - (e) laikotarpis, kuriuo įvertinamas klientų praradimas, gali skirtis priklausomai nuo aplinkybių. Laikotarpio pasirinkimą *turėtų* lemti *nematerialiojo turto* naudojimo savybės.
- 100.06 Pajamų, atsižvelgus į klientų praradimą, apskaičiavimas *turėtų* parodyti numatomą praradimo pobūdį per visą vertinamą laikotarpį.
- 100.07 Pajamomis grindžiamas klientų praradimas gali vykti kartu su pajamų augimu iš esamų klientų. Jei įmanoma, naudingas yra atskiras augimo ir praradimo komponentų skaičiavimas bei jų taikymas.
- 100.08 Jei įmanoma, *vertintojai* naudinga įvesti retrospektyvinius pajamų duomenis į taikomą modelį kad būtų patikrinta, kaip tiksliai prognozuojamos esamų klientų faktinės pajamos vėlesniems metams. Jei praradimo norma tinkamai suskaičiuota ir taikoma, modelis *turėtų* būti pakankamai tikslus. Pavyzdžiui, jei būsimųjų praradimų prognozės būtų parengtos remiantis 20X0 – 20X5 m. laikotarpio retrospektyviniu klientų praradimu, *vertintojas turėtų* į modelį įtraukti 20X0 metų pajamas iš klientų ir patikrinti, ar tiksliai prognozuotos 20X1, 20X2 ir kitų metų pajamos iš esamų klientų.
- 110. Mokesčių amortizacijos nauda (MAN)**
- 110.01 Daugelyje mokesčių *teisės sistemų nematerialusis turtas* ir tam tikrais atvejais prestižas gali būti amortizuojamas mokesčių tikslais. Priklausomai nuo *vertinimo numatomo panaudojimo* ir taikomo *vertinimo metodo*, nustatant *nematerialiojo turto* ir (arba) prestižo *vertę* gali būti tikslinga įtraukti mokesčių amortizacijos naudą (MAN).
- 110.02 Jei rinkos ar išlaidų požiūris taikomas *nematerialiojo turto vertinimui* atlikti, *turto* sukūrimo ar įsigijimo kaina jau rodytų ir galimybę amortizuoti *turtą*. Tačiau pagal pajamų požiūrį mokesčių amortizacijos nauda (MAN) turi būti aiškiai apskaičiuojama ir, jei reikia, įtraukiama į *vertę*.
- 110.03 Kai kuriam *vertinimo numatomam panaudojimui*, pavyzdžiui, finansinės atskaitomybės, tinkamas *vertės pagrindas* yra hipotetinis vertinamo *nematerialiojo turto* pardavimas. Paprastai šiam *numatomam panaudojimui*, kai taikomas pajamų požiūris, mokesčių amortizacijos nauda (MAN) *turėtų* būti įtraukta, nes tipinis dalyvis galėtų amortizuoti *nematerialųjį turtą*, įsigytą tokio hipotetinio sandorio metu, nepriklausomai nuo to, ar hipotetinis sandoris yra apmokestinamas ar ne. Kitiems *vertinimo numatomiems panaudojimams* tariamas sandoris gali būti verslo ar *turto* grupės sandoris. Taikant šiuos *vertės pagrindus* gali būti tikslinga įtraukti mokesčių amortizacijos naudą (MAN), jei dėl įvykusio sandorio padidėtų *nematerialiojo turto* ir (arba) prestižo *vertė*.
- 110.04 Mokesčių amortizacijos naudai (MAN) skaičiuoti *vertintojas* gali taikyti bet kurią iš šių *diskonto normų*:
- (a) *diskonto normą*, tinkamą verslui, naudojančiam vertinamą *turtą*, pavyzdžiui, vidutinę *svertinę* kapitalo kainą. Šiuo požiūriu, kadangi dėl mokesčių sumažinimo tikslo amortizaciją galima taikyti bet kurioms verslo gautoms pajamoms, todėl *turėtų* būti taikoma visam verslui

tinkama *diskonto norma*,

- (b) vertinamam *turtui* tinkamą *diskonto normą* (t. y. tą, kuri taikoma atliekant šio *turto vertinimą*). Šiuo požiūriu *vertintojas neturėtų* manyti, kad yra vertinamo *turto* savininko operacijų ir pajamų, atskirtų nuo vertinamo *turto*, todėl atliekant mokesčių amortizacijos naudos (MAN) skaičiavimą taikoma *diskonto norma turėtų* būti tokia pati, kaip ir taikyta atliekant šio *turto vertinimą*.